

گزارش از رخداد همزمان آلودگی به سنروس سربرالیس (Coenurus Cerebralis) با لارو استروس اویس (Oestrus ovis) در گوسفندان ارجاعی به دامپزشکی شهرستان

بم

حجت الله جعفری دکتری عمومی دامپزشکی، معاون دامپزشکی شهرستان بم، اداره کل دامپزشکی استان کرمان
پست الکترونیک: hjveterinary@yahoo.com

مسعود اسدی پور کارشناسی ارشد بیوشیمی، رئیس دامپزشکی شهرستان بم، اداره کل دامپزشکی استان کرمان
پست الکترونیک: asadimasoudy8@gmail.com

زهرة وکیلی، دکترای عمومی دامپزشکی، کارشناس اداره کل دامپزشکی استان کرمان، اداره کل دامپزشکی استان کرمان

پست الکترونیک: zohrevakili1363@gmail.com

مقدمه:

کرم بالغ ۱ نیا مولتی سپس (Taenia multiceps) در روده گوشتخواران زندگی می کند. طول کرم به ۴۰ تا ۱۰۰ سانتی متر می رسد و زبان واسط آن گوسفند، بز و گاهی هم گاو است. اهمیت این انگل در مرحله نوزادی آن است که در میزبان واسط سنوروس (Coenurus) نامیده می شود (کتاب بهداشت و بازرسی کشتارگاهی گوشت، قائم مقامی، ۱۳۸۳: ۱۰۷) در چرخه زندگی این انگل می توان گفت تخم های دفع شده همراه مدفوع گوشتخواران به وسیله میزبان های واسط، به طور معمول در چراگاه خورده می شوند. انکوسفرهای (Oncosphere) موجود در تخم در روده کوچک از آن خارج می شوند، دیواره روده را سوراخ می کنند و از راه کبد وارد جریان عمومی خون می شوند و بسیاری از آنها در اینجا متوقف شده و از بین می روند. لارو خاصی به مغز و نخاع دارد (ظرف هشت تا ۱۴ روز پس از آلودگی به این اندام ها می رسد) اما ممکن است به سایر اندام ها نیز برود (کتاب بهداشت گوشت، ترجمه دکتر رکنی وهمکاران، ۱۳۸۸: ۳۱۹).

در البدگشایی کیست های نسبتاً بزرگ تا قطر حدود ۵۰۰ میلی لیتر و بیشتر در بافت های عصبی، مغز و نخاع یافت می شود. هر کیست پر از مایع شفاف و حاوی تعداد زیادی اسکولکس (Scolex) تا تعداد ۵۰۰ عدد و بیشتر می باشد. اسکولکس ها (Scolex) از روی دیواره نازک کیست به صورت نقاط سفید رنگ کوچک قابل مشاهده است. کیست ها با فشار روی بافت عصبی سبب آتروفی (Atrophy) ناشی از فشار بافت های اطراف می شوند (کتاب کالبد گشایی و آسیب شناسی تشخیصی دامپزشکی، تالیف تفتی، ۱۳۸۱: ۱۷۵ - ۱۷۴). نوزاد انگل در مغز نشخوارکنندگان موجب بروز علائم درمانگاهی مانند فرار کردن، سر را به دیوار فشار دادن، دندان قروچه و ... می گردد. بیشتر دام های آلوده سرشان را به یک طرف نگاه داشته و دایره وار به طرف ناحیه آلوده به دور خود می چرخند. دامداران این بیماری را با اسامی مختلف (چرخش) و یا ((تلوتلو خوردن)) می شناسند (کتاب بهداشت و بازرسی کشتارگاهی گوشت، قائم مقامی، ۱۳۸۳: ۱۰۷).

در خصوص آلودگی با لارو انگل استروس اویس (Oestrus ovis) می توان گفت مگس بالغ این لارو حدود ۱۲ میلی متر طول دارد، بدن آن قهوه ای یل به خاکستری می باشد و لکه های قهوه ای سیاه بسیار کوچکی بر روی سینه دارد که با موهای نازک به رنگ قهوه ای روشن پوشیده شده است. مگس های ماده نوزاد های زنده را می کنند که در اطراف مجاری بینی گوسفند و بز گذارده می شوند. این نوزادها به داخل مجاری بینی خزیده و در آنجا مدت زمان متفاوتی که از دو هفته در تابستان تا نه ماه در خلال فصول سرد به طول می انجامد، توقف می کنند. نوزادان به وسیله قلاب های دهانی خود را به غشای مخاطی می چسبانند و اعث ضایعاتی می گردند و در آنجا به نوزاد مرحله دوم و سوم تبدیل می شوند. نوزاد بالغ در اثر عطسه به بیرون افتاده و بعد از بدیل به شفیره بالغ می شوند. نوزاد این مگس باعث افزایش ترشحات بینی می شود و گوسفندان آلوده مکرراً سرفه می کنند و آلودگی ثانویه باکتریایی معمول می باشد. گوسفندان تلاش می کنند که با فشار دادن منخرین در بینی گوسفندان یا فرار کردن از سویی به سوی دیگر، پاکوبیدن به زمین و تکان دادن مکرر سر، از حمله این مگس ها در امان بمانند و در نتیجه زمان تغذیه آ کاهش می یابد (کتاب جانز کافمن، ترجمه حسینی و همکاران، ۱۳۸۲: ۱۸۳ و ۱۸۷ - ۱۸۶).

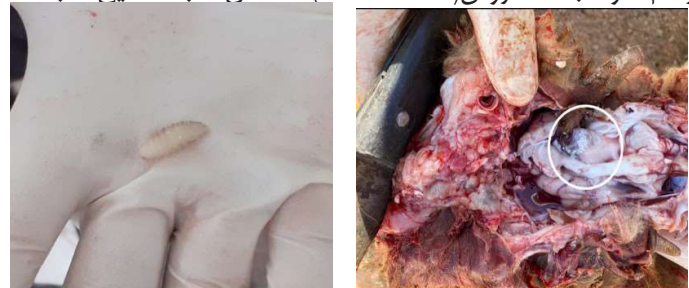
شرح گزارش: طی سال ۱۳۹۹ طی دو بازه زمانی متفاوت، دو مورد مراجعه به شبکه دامپزشکی شهرستان بم (استان کرمان) مبنی بر بروز علائمی عصبی از جمله چرخش به دور خود، فشار دادن سر دام به دیوار، تکان دادن مکرر سر و ... در دو مورد گوسفند انجام پذیرفت که پس از بررسی لازم و اخذ تاریخچه از دامدار، مشکوک به آلودگی های انگلی از جمله سنروس

سربرالیس (Coenurus Cerebralis) و استروس اویس (Oestrus ovis) در این دو واحد دامی شدید و پس از شدت یافتن بیماری و اقدامات لازم در خصوص کالبدگشایی دو راس گوسفند مطابق با منابع علمی انجام پذیرفت. جهت برر لبدگشایی مغز دام پس از جدا کردن کلیه عضلات، ناحیه پس سری و گیجگاهی، وسیله برش (اعم از قیچی استخوان بر یا اره) را در زاویه داخلی زوائد استخوان پس سری و درون سوراخ پس سری قرار داده و در هر طرف شکاف های قرینه با زاویه ۴۵ درجه از سوراخ پس سری تا پشت کاسه چشم وارد می شود، سپس اره را در پشت کاسه چشم قرار داده و شکاف های اخیر با دو شیار مورب طوری به یکدیگر وصل می شوند که محل تلاقی این دو شیار در مرکز خط فرضی ای که دو چشم را به یکدیگر وصل می کند، باشد. پس از ایجاد شکاف ها و حصول اطمینان که شیارها حد کافی عمیق بوده و به پرده های مغز رسیده اند اسکنه را وارد یکی از شیارهای قدامی نموده و با اهرم کردن، سقف کاسه سر از محل خود بلند می شود. با یک حرکت رو به بالا و عقب این استخوان، آن را از محل خود جدا نموده و در روی میز بازرسی قرار داده می شود (کتاب کالبد گشایی و آ ب شناسی تشخیصی دامپزشکی، تالیف تفتی، ۱۳۸۱: ۱۷۵ - ۱۷۴).

تصویر مورد اول (سمت راست): مشاهده کیست سنروس سربرالیس (Coenurus cerbralis) پس از برش سر گوسفند - سالن کالبدگشایی شبکه دامپزشکی بم
تصویر مورد اول (سمت چپ): مشاهده همزمان لارو مگس استروس اویس (Oestrus ovis) روی میز بازرسی در سر دام آلوده به سنروس (coenurus) - سالن کالبدگشایی شبکه دامپزشکی بم

تصویر مورد دوم: مشاهده همزمان کیست سنروس سربرالیس (Coenurus cerbralis) و لارو مگس استروس اویس (Oestrus ovis) پس از برش سر گوسفند - سالن کالبدگشایی دامپزشکی بم
بحث و نتیجه گیری:

گزارش اشاره شده نشان می دهد نظر به ارتباط نزدیک گوشتخواران از جمله سگ های نگهبان گله با دام روستائیان و عشایر بروز بیماری های سستودی (Cestodae) از جمله کیست سنروس سربرالیس (Coenurus Cerebralis) در بی جمعیت دام سبک شهرستان بم دور از انتظار نیست و همچنین این مشاهده نشان می دهد علاوه بر این کیست، آلودگی با لارو مگس استروس اویس (Oestrus ovis) نیز در دام های با نشانه های مشابه بایستی مدنظر قرار گیرد.

تصاویری از ارتباط نزدیک سگ های نگهبان گله با دام روستائیان و عشایر - واحدهای دامی شهرستان بم (استان کرمان) در گزارش که توسط دقیان چالشتری و همکاران در سال ۱۳۹۷ در خصوص یک راس گوسفند نر ارجاعی به بیمارستان دانشگاه تهران انجام پذیرفت. رخداد همزمان سنوروزیس (Coenurosis) و آنسفالیت لیستریایی (*Listeria encephalitis*) مشاهده گردید (صادقیان چالشتری، ۱۳۹۹: ۳۱۴-۳۰۱). و همچنین در بررسی که در سال ۲۰۱۱ توسط Mohie Haridy از مصر انجام پذیرفت به صورت همزمان آلودگی به کیست سنوروس سربرالیس (*Coenurus Cerebralis*) همراه با با لارو مگس استروس اویس (*Oestrus ovis*) در یک مورد گوسفند نژاد رحمانی (Rahmani) گزارش گردید.

مطالعه ما همچون دیگر تحقیقات مشابه نشان می دهد در بیماری های عصبی ناشی از چرخش علاوه بر کیست سنوروس سربرالیس (*Coenurus Cerebralis*) م بایست دیگر آلودگی های احتمالی از جمله انگل استروس اویس (*Oestrus ovis*) نیز مدنظر قرار گیرد و در مناطق پر خطر علاوه بر آموزش دامداران با ارائه راهکارهای اصولی، پیشگیری از این دو بیماری انگلی لحاظ شود. قاعدتاً استفاده از داروی ضد سستودی (*Anticestodes*) جهت سگ های نگهبان گله در قطع چرخه ان ل تنیا مولتی سپس (*Taenia multiceps*) و نیز انجام سمپاشی اماکن دامی، استفاده از داروی آیورمکتین (*Ivermectin*) و به همراه نظافت دامداری ها در کنترل و مقابله با لارو انگل استروس اویس (*Oestrus ovis*) موثر است.

منابع مورد استفاده:

- ۱- تالیف دکتر جانز کافمن و همکاران و ترجمه دکتر سید حسین حسینی، دکتر حمیدرضا حدادزاده و همکاران (بهار ۱۳۸۲) " کتاب عفونت های انگلی دامهای اهلی"، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول صفحه ۱۸۳ و ۱۸۷-۱۸۶.
- ۲- تالیف دکتر عزیزالله خدا کرم تفتی دکتر مهدی زارعی (۱۳۸۱) " کتاب کالبدگشایی و آسیب شناسی تشخیصی دامپزشکی"، انتشارات پرتو واقعه، چاپ اول، صفحه ۱۷۵ - ۱۷۴.
- ۳- دکتر سید سید ییل قائم مقامی (۱۳۸۳) " کتاب بهداشت و بازرسی گوشت (دام و طیور)" انتشارات موسسه آموزش عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی، چاپ اول، صفحه ۱۰۷.
- ۴- تالیف جوزف گریسی و همکاران و با ترجمه دکتر نوردهر رکنی و همکاران (۱۳۸۸) " کتاب بهداشت گوشت"، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول، جلد سوم، صفحه ۳۱۹.
- ۵- سیروس صادقیان چالشتری، مصطفی عبداللهی، سارا شکر پور، ایرج اشرفی تمای و مریم هاشمیان (۱۳۹۹) " گزارش موردی رخداد همزمان سنوروس و آنسفالیت لیس یایی در یک راس گوسفند"، مجله آس شناسی درمانگاهی دامپزشکی دوره دوم، شماره ۳ پیاپی ۵۵ صفحه ۳۱۴-۳۰۱.

۶- Mohie Haridy, Hiroki Sakai, El-Shayma EL-Nahass, Ahmed EL-Morse, Shehata Anwar and Tokuma Yanai (۲۰۱۷) " *Coenurus cerebralis* Cysts in the Left Lateral Cerebral Ventricle of a ewe " Journal Vet Med Sci, ۲۰۱۳ Dec; ۷۵(۱۲): ۱۶۴۳-۱۶۴۶.

